Poštnina plačana v gotovini Štev. 1. V Ljubljani, v četrtek dne 2. januarja 1930. Leto III.

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1·50 — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 30·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglas: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

Novo leto?

Brezkončna skrb in nuja sta delež vsakega človeka od prvega do njegovega zadnjega diha. Skrb in nuja iz dneva v dan, iz tedna v teden, iz meseca v mesec, iz leta v leto! Koliko potrpljenja in ljubezni je treba, da zraste človek iz zibelke in se »vzgoji« ter končno postane »koristen član človeške družbe.«

Človeštvo širne zemeljske oble se bije in dela brez prestanka, noč in dan in mislil bi kdo, da gre pri tem za nekaj pomembnega, važnega, lepega, za nekaj dobrega, koristnega! Pa kaj je pravo jedro vseh naših prizadevanj in naporov?

Vsenaokoli beda, brezposelnost, izseljevanje, ropi, samoumori in drugačni konflikti s kazenskimi zakoni, lakota, prosjačenje, grmada nedopovedljivega gorja, na katerega gleda država in javnost z neko neznosljivo nemočjo in brezbrižnostjo. Omejevanje porodov prehaja v najširše plasti ljudstva. Proti tej kugi 20. stoletja ni nikakega protestnega zborovanja. Kaj stori proti nji cerkev? Ali so dovolj besede, ali niso potrebna dejanja, ali potrebno presekati zlu korenine? Kaj stori država? Od nikoder ni resnične pomoči bednim in najbednejšim.

Tisoči stoje tu brez dela, zastonj ga iščejo. Nobeno podjetje ne rabi novih moči in ljudje, ki so skozi leta vršili svoje socialne dolžnosti — so delali — s temnimi skrbmi gledajo svojim starim dnem nasproti.

Mnogi se vprašujejo, **kakšen smisel ima biti človek.** Ob vseh umetninah in čudežih stvarstva gremo brezbrižno mimo, tisoče vprašanj, ki nam jih stavlja natura, ostaja neodgovorjenih. Kratek čas življenja, ki naj bi ga porabljali zato, da ustvarimo sebi in vsem soljudem solnčno, mirno in veselja polno življenje, puščamo v nemar.

Kaj in koliko donaša naše delo, kako in zakaj ga vidimo, nam je vseeno, mi delamo tudi v službi morije ljudi, razkroja težko pridobljenih stvari, mi delamo, dokler nismo gluhi in slepi in bolni in mrtvi le za en sam cilj: »profit«.

Gospodarstvo in vse človekovo ravnanje in življenje vodi in usmerja pohlep po profitu — divji nečloveški egoizem. Množica se medseboj preriva in vsakdo poskuša na svoj način pridobiti si v boju z drugim kako korist. Strah, beda in glad ženejo množico naprej, naprej. Človek prav malo izbira sredstva, da si zagotovi prehrano in življenje.

Kaj naj je tedaj vsa civilizacija, kaj vse iznajdbe in izumi na vseh poljih tehnike in znanosti, kaj nam umetnost in filozofija, ako postajajo za večino človeštva skrbi in gospodarska in duhovna stiska in beda vse večje in težje.

Cilj socializma je, vsakemu delovnemu človeku brezpogojno zagotoviti življenje od rojstva do smrti. Današnje prokletstvo tehnike in stroja, naj se enkrat spremeni v blagoslov vsemu človeštvu.

Kako usodno je, da je ostalo človeštvo, ki je v tehniki, znanosti in umetnosti pokazalo toliko velikega in čudovitega, v pogledu medsebojnega življenja na tako nizki stopnji. Zemlja nudi pri razumnem gospodarstvu prostora in hrane vsem. Vsak, kdor dela, bi mogel doseči neko blagostanje, ki bi omogočilo njemu in njegovi družini življenje v njegovo visoko starost. Naše ustvarjajoče sile stvarjajo z lahkoto toliko, da bi pravzaprav ne mogli nastati kaki pomembnejši socialni, gospodarski ali državni prepiri in boji. V skupnostnem življenju v pogledu zagotovitve življenja vsem ljudem zija še velika praznina. Odpraviti bedo se je poskušalo tekom stoletij že z najrazličnejšimi sredstvi. Neuspeh je v tem, ker so se prezrli pravi vzroki.

Nesluteno silne, danes uklenjene sile delovnih ljudi, katere vodi danes počelo kapitalizma: **profit, se morajo osvoboditi, da bodo vodile človeštvo iz sedanjih stisk in propasti v novo, blagoslova polno življenje.**

Ne bogati in izkoriščani, ampak svobodni ljudje — otroci božji — **hočemo biti, ki postavljamo naše življenje pod prizmo večnosti, ki hočemo služiti izpolnjenju in sreči vsega človeštva.**

Šele tedaj bo napočilo **resnično novo leto, novo življenje!**

Kaj hočejo delodajalci

Reakcionarne, nesocialne in nekulturne zahteve jugoslovanskih kapitalistov za revizijo socialne zakonodaje.

Po dolgih in mučnih razpravah so se končno poslodavci zedinili v svojih zahtevah z ozirom na revizijo naše socialne zakonodaje. **Te zahteve pomenijo njeno poslabšanje v vsakem pogledu.** Smatramo za svojo dolžnost, da opozorimo delavstvo in vso javnost, kaj hočejo delodajalci. Najprvo hočemo razmotrivati njihove zahteve v pogledu na **zakon o zaščiti delavcev.** Pri tem se bomo pa omejili samo na zahteve industrijcev, ki so znatno milejše, kakor zahteve trgovcev in obrtnikov. Kakšne so torej zahteve industrijcev?

Zmanjšanje števila zaščitenih delavcev.

Industrijci hočejo v prvi vrsti, **da se izločijo iz zakona o zaščiti delavcev rudarji in vse prometno osebje, poleg teh vsi uradniki in privatni nameščenci, vse pisarniško osebje, kakor tudi sezonski delavci:** vrtnarski in poljedelski delavci, kuharji, kočijaži, šoferji, sluge, služkinje, vratarji itd. Na ta način bi bil **ogromen del delavcev oropan stvarne zaščite** in bi se moral boriti za svoje posebne zakone, katerih vzakonitev je popolnoma nesigurna.

Podaljšanje dovoljenega delovnega časa.

Industrijci hočejo, **da se določi potom zakona delovni čas v industriji na 10 ur** in da z ozirom na značaj obrata določi ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje ter ministrstvo za trgovino, v katerem obratu se dela po 8 in v katerem po 10 ur dnevno. **S tem bi bil osemurnik ukinjen.**

Podaljšanje dovoljenega delovnega časa

Do sedaj je bilo mogoče podaljšati delovni čas samo s pristankom štirih petin delavcev. Industrijci žele sedaj, da se določi, da se more delovni čas podaljšati po posameznih oddelkih na pristanek polovice delavcev tega oddelka, na ta način, da imajo pravico do glasovanja samo oni delavci, ki so zaposleni v podjetju dalj kot 6 mesecev, so starejši od 18 let in da se vsi delavci, ki so odsotni pri glasovanju, smatrajo, da so glasovali za podaljšanje delovnega časa. Na ta način je dovoljeno delodajalcem, da odženejo ob glasovanju polovico delavcev iz delavnice ter s tem dosežejo »pristanek« delavcev, da se sme delovni čas podaljšati za eno ali dve uri. Odbori za glasovanje naj bi bili sestavljeni po želji poslodavcev iz dveh predstavnikov lastnika podjetja in dveh po letih najstarejših pismenih delavcev, brez ozira na to, ali ta dva uživata zaupanje delavcev ali ne. Odločba o podaljšanju delovnega časa naj velja tri mesece in če ena petina delavcev ne zahteva novega glasovanja, še tri nadaljnje mesece. Toda to še ni dovolj. Industrijci žele, da se za sezonska dela delovni čas sploh ne more omejevati. Med sezonska dela pa se morajo všteti vsa ona podjetja, ki na kakršenkoli način zavise od atmosferskih prilik ali ki so pri nabavljanju surovin vezana na gotov letni čas. Končno more minister socijalne politike in narodnega zdravja, — kadar to razvoj poslov zahteva, — v katerikoli industrijski panogi podaljšati delovni čas za dve uri dnevno in to brez pristanka delavcev. Da bi bilo to industrijcem še sigurnejše, žele, da se z zakonom določi, da mora minister za socijalno politiko v roku petih dni izdati dovoljenje za podaljšanje delovnega časa za dve uri, ker se, ako tega ne stori, smatra da je podaljšanje dovolil. **Pod takimi okolnostmi je jasno, da bi bili vsi zakonski predpisi o trajanju delovnega časa brezpomembni.**

Znižanje plačila za nadurno delo.

Po dosedanjih določbah zakona so dolžni delodajalci plačati vsako nadurno delo s 50 odstotnim poviškom. Ker bi morali delavci po želji poslodavcev v bodoče delati mnogo več na račun rednega dela, bi bilo odslej njihovo nadurno delo ocenjeno mnogo nižje, zato zahtevajo delodajalci, da se v bodoče **nadurno delo plačuje s 25 odstotnim poviškom.**

Skrajšanje odmora.

Industrijalci so mnenja, da je to, kar predpisuje dosedanji zakon v pogledu odmora delavcem, ki delajo na prostem, mnogo preveč. Oni so mnenja, da je dveurni odmor odveč in hočejo da se ta **odmor skrajša na eno uro.** Ravno tako so mnenja, da je neprimerno, da preneha delo v soboto zvečer in se nadaljuje v **ponedeljek zjutraj. 36 urni nedeljski počitek da je predolg in se mora skrajšati na 24 ur,** to je — delavci naj delajo do nedelje zjutraj ter prično delati zopet v pondeljek zjutraj. Če pa se delo prekine v soboto zvečer, da naj se nadaljuje v nedeljo zvečer. **Samo ta zahteva zadostuje, da pokaže strašno nekulturno naziranje naših industrijcev.** Dosedanji zakon določa, da morajo poslodavci delavcem, ki opravljajo tudi nedeljsko delo, nuditi vsaj vsako tretjo nedeljo odmor, vsako leto pa vsaj toliko dni dopusta, kolikor nedelj so bili zaposleni. Industrijci so mnenja, da to doslej ni bilo pravično, češ **da je vseeno, ali dela delavec navaden delavnik ali pa v nedeljo.**

Nočno delo žensk in mladoletnih.

Sedanji zakon zabranjuje nočno delo žensk in mladoletnih pod 18. letom. Industrijalci zahtevajo, da **ministrstvo za socijalno politiko in narodno zdravje določi, da se smejo zaposlevati pri nočnem delu tudi ženske in mladoletni, če se ugotovi, da so lokali zdravi, ali če tudi lokali niso zdravi, — če zdravnik izjavi, da tako delo njihovemu zdravju ni škodljivo.** Kdor hoče delati čez dan, si mora preskrbeti tako dovoljenje tudi za nočno delo.

Dojenčki in porodnice.

Po sedanjem zakonu so lastniki podjetij dolžni ženam in materam nuditi priliko, da tudi med delovnim časom dojijo svojo deco, ne da bi smeli to upoštevati pri njihovi mezdi ali pri rednem odmoru. Delodajalci zahtevajo, da se določi, **da more delodajalec odpustiti delavko-porodnico, če je bolna dalje kakor dva meseca.** Odločno se protivijo temu, da bi bila dolžna industrijska podjetja, ki zaposlujejo nad 100 delavcev, ki imajo vsaj 25 otrok, zidati dečja zavetišča. Delavci da naj zahtevajo dečja zavetišča od občin, delodajalcev se to ne tiče. Ravno tako se delodajalci odrekajo dolžnosti zidati delavska stanovanja.

Kratenje pravic združevanje delavcev.

Sedanji zakon daje vsem delavcem brez ozira na spol in starost pravico združevanja v zveze za zaščito njihovih ekonomskih, kulturnih in moralnih interesov. Delodajalci hočejo, **da se odslej ta pravica ne prizna vsem onim delavcem, ki jih izključujejo iz tega zakona, torej rudarjem, prometnemu osebju, vsem nameščencem in pisarniškemu osebju ter te vrste delavcem, vsem vajencem in osebam, ki niso dovršile 18. leta.**

Proti delavskim zbornicam.

Čeprav se delavci ne vmešavajo v poslovanje poslodavskih organizacij in njihovih zbornic, hočejo imeti industrijci besedo pri delavskih ustanovah, predvsem pri delavskih zbornicah. Predvsem hočejo **odstraniti iz delavskih zbornic nameščence, za katere naj bi se ustanovile samostojne zbornice.** Dalje zahtevajo, da se vnese v zakon, **da je državna oblast dolžna** — torej možnost izključena, **da pošlje na skupščine delavskih zbornic in na druge sestanke svoje komisarje. Poleg tega odrekajo delavskim zbornicam pravico, da bi smele sodelovati pri sklepanju kolektivnih pogodb. Pri takih poslih morejo biti navzoče le, če to želijo delodajalci.** Intervencije od strani delavskih zbornic odklanjajo tudi v slučaju, če bi to zahtevale državne oblasti. **Delavske zbornice naj bi bile torej v svojem delokrogu popolnoma odvisne od samolastnosti podjetnikov.**

Podjetniki so začutili potrebo, da se vtikajo v volilno pravico delavstva pri volitvah v delavske zbornice. Volilno pravico priznajo samo delavcem, ki so spolnili 21. leto starosti. Sedanji zakon priznava namreč volilno pravico tistim delavcem, ki so stari že 18 let.

Okrnjenje borz dela.

Po sedanjem zakonu ne smejo borze dela nabavljati delavcev za ona podjetja, v katerih vlada štrajk ali izpor. Industrijci pa zahtevajo, **da ne smejo borze dela iskati dela za tiste delavce, ki so v štrajku ali pa ki so v izporu.** Istotako **zahtevajo, da država ukine brezposelnim ugodnost za vožnjo po železnici.** Borze dela smejo namreč izdajati legitimacije, glasom katerih imajo brezposelni polovično vožnjo po železnici. Delodajalci zahtevajo, da se sme izdati taka poverilnica le tistim delavcem, ki so dobili delo in ki potujejo, da to delo nastopijo. V splošnem pa zahtevajo, da obstoje borze dela le v sedanji obliki, vse privatne borze dela, tudi od strokovnih organizacij pa da se morajo ukiniti. Kar se tiče uprave borz dela zahtevajo, da ne sme biti v njih nikakega predglasovanja, ampak **da imajo veljati samo tisti sklepi, na katere so pristali vsi poslodavci.**

Proti delavskim obratnim zaupnikom.

Industrijci odločno zahtevajo, **da se ukine ustanova delavskih in nameščenskih zaupnikov. Svoje zahteve podpirajo s trditvijo, da ne žele imeti zaupnikov delavci, ampak da jih zahtevajo le njihove organizacije, to pa radi tega, ker so izgubile vsak stik z delavstvom in ker vidijo v ustanovi delavskih zaupnikov najuspešnejše sredstvo za svoj politično-razredni boj proti današnjemu družabnemu redu!!!!**

Pri vsem tem je tudi zelo zanimivo, da utemeljuje te svoje zahteve tudi s po-

Jugoslovanska strokovna zveza.

Železničarski vestnik.

Srečno in veselo novo leto želi vsem svojim članom — Prometna zveza.

Vozne olajšave

Glede voznih olajšav so bili izdani že različni pravilniki, naredbe in navodila, tako da danes malokateri ve, koliko mu v tem pogledu pritiče. V naslednjem podajamo zato glavna določila iz navodil o načinu izdajanja voznih olajšav pri potovanju po državnih železnicah, ki jih je izdalo ministrstvo za promet 11. aprila 1927 z raznimi dodatnimi odloki, ki so bili izdani kesneje.

V glavnem razločujemo brezplačne vožnje, brezplačen prevoz stvari in tako imenovane režijske vozovnice.

Do brezplačne vožnje imajo pravico uslužbenci v naslednjih slučajih:

1. na službenem potovanju;
2. pri namestitvi, za sebe in rodbino, ako je službeno mesto izven kraja njegovega stanovanja;
3. pri premestitvi za sebe in rodbino;
4. pri selitvi vsled upokojenja ali odpusta iz službe, ako ni kazenski odpust, za sebe in rodbino, in
5. na zasebnem potovanju trikrat na leto. Rodbinski člani imajo poleg tega še pravico do brezplačne vožnje v slučaju uslužbenčeve smrti, in sicer do kraja, kjer se misli rodbina naseliti. Minister za promet ozir. njegov pomočnik lahko v izjemnih slučajih dovoli tudi več kakor tri brezplačne vozovnice na leto.

Rodbinski člani so: zakonska žena ter zakonski in pozakonjeni otroci. Ločena žena pa uživa vozne olajšave le s pristankom moža. Otroci imajo pravico do voznih olajšav za ves čas, dokler pripada za nje doklada po čl. 38 zakona o drž. prom. osebju.

Brezplačne vozovnice veljajo tri mesece, po tem času pa se lahko podaljšajo. Podaljšati se pa seveda ne morejo za drugo koledarsko leto.

Uslužbenci državnih prometnih naprav morejo potovati brezplačno in brez vozovnice v naslednjih slučajih:

1. Kadar se vlakovozno in vlakospremno osebje vrača v domicilno postajo ali kadar gre prevzemat vlak v drugo postajo.
2. Delavci, ki se peljejo radi kakega nujnega popravila na progi.
3. Kadar se pelje osebje radi železniških nesreč, zametov ali radi pokvarjene brzojavne ali telefonske proge. V vseh teh slučajih pa mora biti vožnja zabeležena v potniškem listu.

Stalni obrtniki, delavci in dnevničarji imajo pravico do brezplačne vožnje trikrat na leto šele po enoletnem nepreki-njenem službovanju, ako pa imajo ti manj kakor eno leto službe, jim pritičejo le dve brezplačni vozovnici na leto.

Hčere delavcev uživajo pravico do brezplačnih vozovnic do 20. leta starosti, sinovi pa do 16. leta. To pa samo, ako so samski in nimajo nobenega zaslužka.

Otroci uslužbencev drž. prom. naprav, ki obiskujejo šole, dobijo brezplačno letno vozovnico (karto). Istotako uslužbenci, ki stanujejo izven mesta službovanja.

Do brezplačne vožnje trikrat na leto imajo pravico tudi upokojenci in njihova rodbina ter vdove in otroci bivših aktivnih in upokojenih uslužbencev, ako prejemajo pokojnino in rodbinsko doklado.

Ukazni uradniki I. in II. kategorije imajo pravico do I. razreda, vsi drugi uradniki do II. razreda in vsi ostali uslužbenci pa do III. razreda.

Aktivni uradniki, zvaničniki in služitelji imajo pravico do brezplačnega prevoza pohištva pri vstopu v službo, in sicer najdalje v treh mesecih od dneva vstopa, pri premestitvi, pri upokojitvi v teku enega leta od dneva upokojitve, v slučaju poroke v teku 6 mesecev od poroke in pri odpustu iz službe, ako ni bil kazenski odpust.

Ako je uslužbenec podal ostavko na službo, ima pravico do prej navedene vozne ugodnosti samo s posebno odobritvijo, ki se izda na njegovo prošnjo v teku desetih dni.

Do brezplačnega prevoza pohištva ima pravico pomožno pisarniško osebje samo v slučaju vstopa, premestitve ali odpusta, ako ni bil kazenski odpust.

V slučaju smrti aktivnega uslužbenca ima rodbina pravico do brezplačnega prevoza pokojnika do kraja, kjer se vrši pogreb.

Aktivni poročeni uslužbenci, ki stanujejo na progi v krajih, kjer se težko nakupujejo življenske potrebščine, imajo pravico do brezplačnega prevoza živeža in prazne posode vsak dan največ do 10 kg in enkrat na mesec do 50 kg. — Drugi aktivni poročeni uslužbenci pa imajo pravico do brezplačnega prevoza živeža in prazne posode samo vsake tri mesece enkrat do 50 kg. Vsi poročeni uslužbenci pa imajo poleg tega še pravico do brezplačne nakaznice skupaj 500 kg v mesecih september, oktober in november. Te ugodnosti se lahko posluži uslužbenec naenkrat ali pa večkrat, skupna teža pa ne sme presegati 500 kg.

Za nabavo kuriva za zimo je dovoljen brezplačen prevoz kuriva, in sicer oženjenim 5000 kg drv ali 2500 kg premoga, neoženjenim pa 2000 kg drv ali 1000 kg premoga.

Pri vsaki vozni ugodnosti se mora železniški uslužbenec izkazati z osebno legitimacijo. Te so dvojne: tako zvane »ukoričene« osebne legitimacije in listne legitimacije.

Osebna »ukoričena« (oplatničena) legitimacija pritiče: aktivnim uradnikom, zvaničnikom in služiteljem drž. prometnih naprav, njihovim ženam in otrokom, za katere se prejema doklada po čl. 38 zak. o drž. prom. osebju; upokojenim uradnikom, zvaničnikom in služiteljem ter njihovim ženam in otrokom, za katere pripada doklada po čl. 38 zakona o drž. prom. osebju; vdovam in otrokom umrlih aktivnih in upokojenih uslužbencev, dokler prejemajo pokojnino v smislu čl. 133 zakona o drž. prom. osebju.

Listne osebne legitimacije se izdajajo pomožnemu osebju drž. prometnih naprav in njihovim rodbinskim članom.

Na podlagi oplatničene osebne legitimacije se ima pravico kupovati vozovnice po režijski ceni za vse potniške in brze vlake in za vse državne potniške parobrode, na lokalnih parobrodih pa po znižani ceni za 50%. Za brzovlake se more kupiti vozovnico po režijski ceni le, ako znaša potovanje preko 150 km, razen v slučaju, ko se prestopi na drugo spojno progo. Na podlagi teh legitimacij se ne morejo kupovati režijske vozovnice za luksuzne in ekspresne vlake.

Cena režijske vozovnice znaša petina navadne cene vozovnice.

Na podlagi listne osebne legitimacije imajo pravico kupovati stalni delavci režijske vozovnice kakor zgoraj navedeno, njihovi rodbinski člani pa le štirikrat na mesec. Pisarniškim dnevničarjem pa služi ta legitimacija le, da se morejo legitimirati, kadar se vozijo z izdanimi jim prostimi vozovnicami.

Zloraba legitimacij je seveda strogo kazniva. Ako se uslužbenec pri tem zaloti, se mu odvzame legitimacija najmanj za eno leto, v težjih slučajih pa tudi za vedno. Poleg tega se zasleduje sodnijskim potom radi goljufije.

Kdor izgubi legitimacijo, mora plačati 50 Din, da se legitimacija prekliče kot neveljavna in izda nova legitimacija.

Zahvala. Podpisani se zahvaljujem Prometni zvezi za nakazano mi podporo o priliki smrti moje žene v znesku 200 Din in priporočam vsakemu železničarju, da se organizira pri tej zvezi, ki vsestransko podpira svoje člane. — Repolusk Ivan.

Prav srečno in milosti polno novo leto vsem krščanskim delavskim organizacijam, njih starejšim in mlajšim sodelavcem in sodelavkam, vsem trpinom brezvestnega izkoriščanja, vsem prijateljem preziranega, ponižanega in uzaljenega proletarskega rodu ter mladini, da se dvigne in raste v Kristusu in se vzgoji in vname v ljubezni do resnice in pravice, do delavskega stanu, da pripomore k rešitvi sveta iz današnje propasti!

Da se v novem letu v Kristusu združi ves proletarski rod v ljubezni in prijateljstvu ter si v enotni borbi pribori svoje pravice! — Jože Keršič, železničar.

---

ložajem v Rusiji, češ da so celo tam izprevideli, da je slabo, če se vtikajo delavci v vprašanja uprave podjetij in da so raditega dali boljševiki ravnateljem podjetij absolutno oblast. Dalje trdijo, da dokazuje dosedanja praksa, da so delavski zaupniki delo v podjetjih le oteževali, mesto da bi vplivali pomirljivo na delavstvo.

Če pa kljub vsem tem dokazom ostane ustanova delavskih zaupnikov, zahtevajo, da morajo delavski zaupniki vršiti svoje dolžnosti le izven delovnega časa **in da imajo podjetniki pravico, da jih odpuste vsak čas. Dalje, da ne more biti delavski zaupnik nobena oseba, ki nima po mišljenju poslodavcev moralne kvalifikacije za ta posel.** Poleg tega zahtevajo, da preneha biti zaupnik vsak, kateri je po mišljenju podjetnika grobo kršil svojo dolžnost ali prekoračil svoj delokrog.

Delavske legitimacije naj shranjujejo podjetniki.

Po določilih sedaj veljavnega zakona si smejo preskrbovati delavci svoje legitimacije na poljubne načine, ali pri državnih samoupravnih oblasteh ali pri delavskih organizacijah. Te legitimacije morajo imeti tudi pri sebi. Industrijci pa zahtevajo, da izdajajo take legitimacije samo oblasti in da morajo delavci te legitimacije izročiti delodajalcu, ko nastopijo delo. Oddane legitimacije morejo dobiti nazaj samo s pristankom podjetniških nameščencev. V slučaju štrajka ali izpora, pa da izroče podjetniki te legitimacije pristojni policijski oblasti.

Zaporna kazen naj se ukine.

Sedanji zakon o zaščiti delavcev določa, da se mora kaznovati tisti podjetnik, ki prekršuje kljub že enkratni kazni zakonite naredbe, poleg denarne kazni tudi z zaporom. Podjetniki zahtevajo, da ne sme več zakon o reviziji vsebovati možnosti zaporne kazni, ampak samo denarne kazni. Ako bi obveljalo njihovo stališče, bi bila kazenska določila brez pomena, ker bi se gibale denarne kazni od 50—5000 Din, katera vsota je za večino podjetnikov pravzaprav malenkost.

Da bo slika popolnoma jasna, navajamo še to, da menijo nekateri trgovci in obrtniki, da se je v navedenih resolucijah veliko preveč popustilo delavstvu in da bi bilo potrebno še bolj skrčiti njihove pravice.

* * *

Kakor je razvidno iz teh zahtev, žele jugoslovanski kapitalisti uvesti sedaj v Jugoslaviji že pred skoro 2 tisočletjema premagano suženjstvo.

Proti takim zahtevam moramo na ves glas protestirati kot delavci, kot kristjani in kot ljudje.

Politika se loteva vsega; odstavlja vlade in jih nastavlja; tvori vladarje in jih uničuje, celo Boga meni da ima v svoji oblasti. Ali naj se še vzdržuje vera vanj, določa ona; ona kaznuje, tudi plačuje tiste, ki ga taje ali grde.

(Janez Evangelist Krek l. 1893.)

M. Avsenak:

Družina Mlakarjevih.

(Konec.)

Raztrgani, razbiti, zaprti kakor studenci pod zemljo, iz katerih ne more voda na dan.

Odrešenja ni bilo. Dom se je maščeval za greh, ki ga ni nihče storil. Deset ljudi je bilo obsojenih na nekaj, ki ni boljše kakor smrt.

Ko so začeli redkeje prihajati, je videl, da gredo nekam drugam njihove poti.

Prvi je proklel dom in domače in iskal žensk, divjal z njimi kakor brezumen, iskal utehe v goreči ljubezni, ubijal njihove duše in jim sam prodajal svojo mladost. Ko se je oženil, ni našel doma, ker ga ni bilo niti v njem niti v ženi, in sta trpela dva.

Drugi je pil in ponočeval, zapravljal čas in svoje bogastvo razsipal v praznoto, objemal in ljubil trenutke lepote in nežnosti, objemal trenutke blazne pozabe in divje svobode, pel in jokal, tožil in klel, bil neskončno lep in neskončno ostuden, velik in neizmerno nizkoten, krčevito suvajoč v svojo usodo, a miru in smeri ni mogel mogel najti nikdar.

In sestra je sovražila mater, ker je hlepela za možem; mrzila sestre in brate, ker so jo prezirali. Ko je šla za možem in pljunila na dom, je umrla mati.

Ob smrti so bili vsi prestrašeni, trudni in nejevoljni. Za žalost so bili premalo zdravi.

Mnogokrat je bil oče jezen ob misli, da se je žena umaknila pred tisto dolgočasno grozo, ki je prihajala in ki je bila tem hujša, čim manj je bila vidna.

Da, kako ga je jezilo, ko so mu kdaj z zavistjo govorili ljudje o njegovih otrokih. Ko bi videli, kaj se godi v njem in v njih.

Nekateri pa so našli mirne poti in so bili pridni. To so bili tisti, ki so bili mnogo doma in ki so pili iz zemlje. Ti so mnogo delali in mnogo trpeli, a so bili zdravi v mislih in življenja željni in veseli.

In tisti, ki so v zemljo zrli in trpeli, in tisti, ki so iskali v tujo daljino in dvakrat trpeli, postali, kakor da si nikdar niso bili bratje in nikoli sestre.

O, in čisto novi ljudje so, čisto nov rod. Saj jih ne pozna več niti on, ki je isto z njimi.

Neizmerno bolno mu je postalo v duši. Kakor da je tisti trenutek resnično umrl, se mu je zdelo, ko je videl, da nima nobenega otroka.

Čisto, čisto sam.

Medtem so otroci molčali in nihče ni več pel. Naveličali so se nenaravnih mehkih melodij in par medlih spominov ter jim je postalo dolgočasno. Zrli so v tla in komaj vzdržali v hiši, dasi je bilo komaj deset ura.

Z mrzlo mislijo jih je prebiral:

»Ti, najstarejši, bi rad k ženi, k tisti, ki nas ne pozna in ne ljubi in ki trga našo družino.«

»Ti bi rad v gostilno, kjer je glasno in veselo, da raztrosiš in izgubiš še tisto, kar je naše.«

»In ti — in ti — in ti? K možu, seveda. Seveda!«

»In ti, ki si iz mesta, moder in učen in upoštevan, bi rad kam, da bi se s svojimi pogovoril. Dolgčas ti je z nami. Vem, preveč preprosti smo in baje ne moreš z nami. Lepo, lepo.«

»In ti, mladič. Od vojakov si prišel. Za dekletom bi rad stikal.«

»In ti, frkla, bi rada kje slišala kako sladko-umázano besedo; zato greš.« —

»Ata, k božičnici gremo; v domu je ob desetih. Saj bomo že pozni!«

»Vem. vem. Le pojdite, kakor hočete.

»Pojdite, pojdite vendar!«

Molče so odšli, le pred vrati je čul nekaj kot smeh, ki ga je zaskelel.

S trudno žalostjo je ostal na postelji, sedel tam, gledal v jaslice in mislil na otroke.

Med polnočnicami je prišel sosed, njegov vrstnik, in mu govoril o svojem zetu, ki je priden in pameten in dober gospodar. Zastudil se mu je in je začel misliti na nekaj čisto novega, česar še nikoli ni mislil.

Moj Bog, ali ni še kaj drugega. Moji niso niti moji, za dom jim ni, ne more jim biti. Čisto drugačni so ko jaz, jaz sem že umrl: toda, ali ne prihaja morda kaj čisto drugega, novega? Znabiti rod, ki bo dober in lep in bo živel, toda ne bo doživljal niti božiča, niti jaslic, še svetega božičnega doma ne in milostne glorije betlehemske? Čisto nov, jeklen, brezčuten rod, pravičen kakor ljubezen, dober, a brez sanj! Brez sanj!«

Ali res prihaja drugo... drugo...« je pol plašno, pol olajšano zlogoval oče na postelji.

Po polnočnici je deset ljudi molilo v stranski kapeli pred jaslicami, nekateri kot ovčke na stopnicah in med mahom, drugi kot cestninarji za vrati.

Mirni so bili, kakor da imajo dom.

Tedaj je med odhajajočimi ljudmi in prerivajočimi se pritekel oče in zavpil pred jaslicami:

»Še nam nekaj, ti mala Milost; še nam mir in življenje. Še nam, še nam..«

Ko je videl deset ovčk in cestninarjev, je začudeno in z velikim sijajem v očeh segel prav do Deteta, da se je zazibal sv. Jožef in prestrašeno pogledala mati sv. Mirjam.

»Dete, še meni, meni, meni — — — Nov rod, nov rod.«

In si je v srečnem smehu trkal na prsi, globoko sklonjen nad lučkami in trato.

Rudarji

Hudajama. Strokovna skupina rudarjev ima članske sestanke redno mesečno in sicer: V Laškem vsako prvo nedeljo v mesecu ob 8 zjutraj v prvem nadstropju, nad »Nabavno in prodajno zadrugo«. Pri Sv. Jederti vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 11 dopoldne v »Čitalnici«. V Hudijami pri Boski pa bo sestanek vedno nekaj dni poprej označen na napisni deski. — Vsak tovariš, član strokovne organizacije, pa naj se gotovo udeleži vsak mesec vsaj enega teh sestankov. — Odbor.

Papirničarji

Zahvala. Podpisani Anton Humar, kočijaž v Vevčah se zahvaljujem vsemu delavstvu vevške papirnice, ki mi je v času moje bolezni, povzročene radi nesreče, priskočilo na pomoč in zbralo zame 914.90 Din. Posebna zahvala odboru organizacije! — Anton Humar, kočijaž, Vevče.

Krekova mladina.

Zalog. Tukajšnja podružnica je vprizorila v nedeljo, 22. decembra, v Zalogu pri »Cirilu« igro »Prisega o polnoči«. Igralci so vsi svoje vloge častno rešili. Občinstvo, hi je že tretjič pri tej igri napolnilo dvorano do zadnjega kotička, je z zanimanjem sledilo igri in je želelo, da kaj kmalu zopet vidi založke krekovce na odru.

Duhovne vaje. Še se lahko prijavite za duhovne vaje. Okrožnico ste prejeli. Sporočite ali pošljete koga ali ne.

Članarina. Prejeli ste terjatve. Poglejte se v ogledalo! Vzemite položnico in pošljite!

Borčevski tečaj je dobro uspel. Namenjen je bil praktični izpopolnitvi otov. Upamo, da bodo fantje to, kar so na tečaju dobili, s pridom predali svojim fantom doma.

Novo leto. Kaj želimo za novo leto? To, da bi si bili še bližje, fantje v centrali s fanti v družinah, da bi se pogosteje dopisovali med seboj in si še bolj zaupali. To, da bi vsak še bolj služil organizaciji in pokretu, a ne samo tam, kjer bi se komu zljubilo, temveč tudi tam, kjer ima organizacija in pokret tudi korist in potrebo. To, da bi povsod delali na utrditev lastnih vrst, sistematično, po načrtu. Tako bo postala Krekova mladina močna, da bo imel pokret v nji močno oporo.

Celje. Delavska posojilnica v Celju ima uradne ure vsako nedeljo od 9 do 11 dopoldan v Delavski zbornici, Razlagova ulica. Vabimo posebno delavstvo iz okolice, da se poslužuje svoje hranilnice. Obrestuje se kar najugodneje. Sprejema se tudi najmanjše vloge (10 Din). Za delavstvo in nameščence je brez dvoma najbolj važno, da ima v vsakem večjem kraju svoj denarni zavod.

Novice.

Izjava predsednika vlade generala Petra Živkovića.

Dopisniku zagrebških »Novosti« je dal predsednik vlade general Peter Živković sledečo izjavo:

»Življenske izkušnje so me naučile, da nikdar ne odstopam ničesar za las od programa in načela, ki vodijo k cilju, katerega sem si postavil. To izkušnjo sem dobil v svojem zasebnem življenju, na bojiščih, kakor tudi v vsem svojem delu. Ako bi, četudi le za malo odstopil od programov in načel, že dovedeš uspeh v negotovost.«

V nadaljnjem razgovoru je dejal predsednik vlade: »Vsa poročila pravijo, pa tudi sami vidite, da je narod zadovoljen z dosedanjim delom vlade. Imamo eno državo in en narod. Oba sta po vseh dimenzijah v enakem in pravičnem razmerju drug napram drugemu. Narod je dober, plemenit, delaven in discipliniran. Sedaj ko ga puščajo na miru politikanti, se je poprijel svojih poslov v svojih zasebnih življenskih pogojih. Posebno me veseli in uverjen sem, da veseli to vsakega patriota, da je odstranjeno z dnevnega reda nekoristno in ubijajoče politikarenje, da se narod resno briga za svoja gospodarska in kulturna vprašanja, za svoje občine in za življenske interese sploh. **Največje skrbi za očuvanje edinstva države in naroda smo prebrodili. Sedaj jačamo državo in se pripravljamo na nadaljnji uspešni razvoj v bodočnosti. Verujemo vsi in moramo verjeti v srečno bodočnost našega naroda in države.«**

Dopisnik je vprašal predsednika vlade, kaj je na govoricah o državnem posojilu.

»Posojilo? Pustite to, čemu nam bo. **Posojilo lahko sklenemo, toda ga ne bomo sklenili. Nimamo potrebe za posojilo** in hvala Bogu, da je tako, ker so na mednarodnem denarnem trgu danes pogoji za sklepanje posojil v splošnem nepovoljni. Morda bi bilo za vlado kot reklamno sredstvo posojilo dobro. Toda današnja vlada je daleč od tega. Vlada dela za narod in državo, samo za njune koristi in dobrobit. Skleniti danes posojilo, zlasti ko je nepotrebno, bi bil neoprostljiv greh napram domovini. Država mora živeti in to vsak vidi, da živi od svojih rednih dohodkov. Čemu potem natovoriti današnjemu in bodočemu pokoljenju bremena, kakršna bi naložilo posojilo, sklenjeno v današnji dobi. Redni državni dohodki so zares tolikšni, da omogočajo mnogo potrebna javna dela, pri katerih najde narod zaslužka. Ko bodo objektivni pogoji povoljnejši, bomo morda tudi na posojilo mislili in sicer **za izvršitev velikih investicijskih del.** Za sedaj pa verjemite, nimamo niti časa, niti potrebe, da vodimo račun o posojilu.«

Številne aretacije

je izvršila pretečeni teden policija v Zagrebu. Aretirani so bili med drugimi tudi bivši predsednik Hrvatske seljačke stranke dr. Vladimir Maček, neki bivši polkovnik Begić in več hrvatskih akademikov. Policija je objavila, da je našla pri aretirancih peklenske stroje, bombe in razstreliva; s temi pripravami so nameravali pognati v zrak zagrebško katedralo in vlak s hrvatskimi poklonitvenimi deputacijami. Policija je objavila, da je zarotniška skupina prejemala denar od dr. Mačka in da so bili vsi skupaj v zvezi z emigranti dr. Krnjevićem in dr. Pavelićem, ta dva pa z italijansko in bolgarsko vlado, pri katerih je imelo gibanje polno moralno in materialno zaslombo. Dr. Maček pri zaslišanju ni ničesar priznal in je izjavil, da so priznanja drugih izsiljena. Vsi aretiranci so bili izročeni sodišču.

Razni belgrajski listi prinašajo tudi razkritja o drugi zarotniški skupini pod vodstvom hrvatskega emigranta bivšega frankovca Gustava Perčeca, ki je iz Reke podpiral gibanje svojih ljudi, ki so ubili direktorja »Novosti« Tonija Šlegla, pognali v zrak več mostov v bližini Zagreba in pobili več policijskih agentov. Vodja te skupine je bil šofer Babić, ki pa je pobegnil na Reko.

40 letnica zavarovanja.

Proslava 40 letnice našega bolniškega in nezgodnega zavarovanja se je vršila 21. decembra v uradovi dvorani.

Zborovanje je otvoril komisar Miha Krek, ki je v svojem govoru poudaril, da je danes socialno zavarovanje nacionalna in kulturna zadeva celega slovenskega naroda in se mora zato kot tako tudi obravnavati. Izrazil je pričakovanje, da se z nameravano revizijo sedanje zavarovanje ne bo poslabšalo, ampak se samo zboljšalo in obstoječemu še pridodalo starostno in brezposelno zavarovanje. — Ravnatelj urada dr. Bohinc je predaval o zgodovini razvoja našega zavarovanja, šef-zdravnik dr. Zajc pa o zdravniški službi v zavarovanju.

Zborovanje so pozdravili: zastopnik ministra soc. politike dr. Tujković, ki je dejal, da je slovenski OUZD vzor vsem drugim v državi in da naj tak tudi ostane. Komisar SUZOR-a je izjavil, da se z revizijo sedanje zavarovanje ne namerava poslabšati, ampak samo zracionalizirati in uvesti starostno zavarovanje. Zastopnik Delavske zbornice preds. Čobal je apeliral na uvidevnost merodajnih činiteljev, da se revizija ne bo izvedla po željah kapitalistov. Zastopnik Strok. komisije je ugotovil dejstvo, da se vrši proslava 40 letnice pod komisarijatom in izrazil enodušno zahtevo strokovno organiziranega delavstva Slovenije, da vodi zavarovanje od delavstva izvoljena samouprava. — Za Jugoslovansko strokovno zvezo je pozdravil Srečko Žumer, pridružujoč se želji vseh, da se pusti delavskemu zavarovanju možnost cvetočega razvoja in napredka z uvedbo pokojninskega in brezposelnega zavarovanja.

Delavcev na zborovanju ni bilo.

OUZD je ob tej priliki votiral 50.000 dinarjev v protituberkulozni fond.

Novi zakoni.

Kralj je podpisal gozdarski zakon, avtorski zakon, zakon o pospeševanju živinoreje. Vrhovni zakonodajni svet razpravlja o novem vseučiliškem zakonu.

Ocenievanje zmanjšanja delovne sposobnosti pri nezgodah.

Nezgodno zavarovanje ima namen, da pokrije škodo, ki je nastala delavcu z izgubo njegove delovne sposobnosti in z njo združene zmožnosti služiti si vsakdanji kruh. Izguba delovne sposobnosti more biti seve delna ali popolna. Popolna je takrat, če si delavec na noben način ne more služiti kruh, delna pa, če ga je nezgoda onesposobila opravljati njegovo dosedanjo službo ali pa jo vsaj težje opravlja. Pri določanju delovne nesposobnosti se je treba ozirati na delavčevo stroko (ker izučen delavec izgubi z nezgodo več kot pa neizučen), na spol in starost. Starejši delavec in ženska izgubita na svoji vrednosti kot delovni moči vsled nezgode bolj kot mlad delavec ali moški.

Posledice nezgode so lahko trajne ali le začasne. Po preteku 10 tednov se to že more ugotoviti. Po preteku tega časa dobiva ponesrečenec od OUZD rento, ki se določa po zmanjšanju delovne sposobnosti po posebni tabeli, ki jo tu prinašamo. Številke pomenijo, za koliko procentov se je zmanjšala delovna sposobnost, za to izgubo pripada ravno tolika renta v procentih od zavarovanega zaslužka.

Malo poslabšanje sluha z ene strani ali izguba prsta na nogi 0%; manjše poslabšanje sluha na obeh straneh ali močnejše na eni strani ali izguba sredinca na levi roki ali malega prsta na obeh rokah, izguba palca na nogi 10%; izguba očesa ali izguba vida na enem očesu, ali pogojna izguba sluha na eni strani 20%; izguba vseh prstov na nogi 15 do 20%; izguba desnega palca 25 do 30%; poslabšanje sluha na obeh straneh v veliki meri 40%; popolna izguba sluha na obeh straneh ali izguba leve roke ali izguba noge 50 do 60%; izguba desne roke 60—66%; izguba noge z ohranjenim in gibljivim kolenom 50 do 66%; izguba noge nad kolenom 75%; izguba obeh oči ali rok, nog ali ene roke in ene noge 100%. Renta se sme nakazati, če je delovna sposobnost zmanjšana za najmanj 10 procentov.

Take so zakonske določbe!

Statistika. Joža, ali si bral, da se pobije povprečno vsak teden stotisoč volov? — Kaj je to, Janez, ko imamo pa milijone takih, ki se ne smejo pobiti!

Zgodovina našega bolniškega in nezgodnega zavarovanja.

(Dalje.)

Naravno, da mora tudi socialno-zavarovanje v kritje svojih **zakonitih** obveznosti imeti primerne dohodke. Kakor v vsakem zavarovanju, tako se more tudi v socialnem zavarovanju višina dohodkov, t. j. višina premije določiti le na zavarovalno-matematičnih načelih, t. j. po znanstvenih načelih, ki ne pripuščajo nobenega licitiranja niti navzgor, tem manj navzdol. Višina premije se ravna po zakonu določenih **dajatvah.** Te dajatve morajo odgovarjati socialnim svrham prizadetega delavstva. Današnje dajatve so daleko nad prvotnimi dajatvmai. Temu primerno bi morale biti tudi zavarovalne premije sorazmerno znatno višje. To deloma tudi iz razloga, ker je bil pred vojno življenski indeks več ali manj v skladu s plačami, dočim je danes ta indeks precej pod realno vrednostjo mezd. To pomeni, da danes osnova prispevkov ni v isti višini z osnovo izdatkov.

Danes znaša zavarovalna premija v bolniškem zavarovanju 6%, v nezgodnem tudi 6% pri nevarnostnem odstotku 100. Pred novim zakonom pa se je premija v bolniškem zavarovanju gibala povprečno sledeče:

Maksimalni tarif je bil določen v zakonu z $6^2/_3$%. Različne bolniške blagajne so imele različne tarife. Bolniška blagajnica, katera je začela poslovati 1. avgusta 1889 v Ljubljani je imela tarif 3% in sicer je plačeval delavec 2% in delodajalec 1%. Pravila Okrajne bolniške blagajne v Ljubljani iz leta 1918 pa predvidevajo prispevek 6.30%. Ta tarif je prevzela tudi Okrajna bolniška blagajna za Slovenijo v Ljubljani in je bil torej v veljavi do 30. junija 1922.

Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani je prevzela do 30. junija 1919 tarife graške oziroma tržaške delavske zavarovalnice zoper nezgode. Imela je torej 2 tarifa in sicer enega za obrate na področju bivše tržaške in drugega za obrate na področju graške delavske zavarovalnice zoper nezgode.

7% do 30. junija 1919 za obrate na Kranjskem, 7.30% do 30. junija za obrate na Štajerskem, 7.30% do 1. julija za vse obrate v Sloveniji, 8% za zavarovanje rudarjev proti nezgodam.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu: 8% od 1. julija 1922, 6% od 1. januarja 1923, 5% od 1. jan. 1925, 6% od 1. aprila 1927.

Pripomniti je, da je vsaka okrajna bolniška blagajna imela drugačen prispevek, ki se je povprečno gibal od 4 do 7%. Različnost premije je gospodarstvo različno obremenjevalo, kar ni bilo koristno. Če primerjamo prvotne in sedanje dajatve v obeh panogah zavarovanja in prvotne ter sedanje premije, vidimo, da je sedanja premija v primeri z dajatvami nizka.

V Jugoslaviji je 6% premija v glavnem zadoščala in to celo v času največjih gospodarskih kriz. Druge države po vojni niso mogle obstati na predvojni premiji. Morale so premijo povišati. Tako je n. pr. v Nemčiji povprečna bolniška premija skoraj 8%, pri tem pa je za družinsko zavarovanje predpisan še poseben prispevek. Isti pojav vidimo v Avstriji, Češkoslovaški itd. Podobno je z nezgodno-zavarovalno premijo. Pri nas je pritisk šel na znižanje premije. Še danes je mnogo nezgodnih zavarovalnic, ki predpisujejo 8% premijo, pri nas smo imeli celo samo 5% premijo. Življenje pa se ne da prevariti: **v nezgodnem zavarovanju izkazujemo zavarovalno-matematični primanjkljaj.**

Vidimo: do danes je razvoj bolniškega zavarovanja prišel do značilnega pojava: pri absolutno isti, relativno pa pri nižji, kakor predvojni premiji nudi ta panoga zavarovanja tako v naravi, kakor v denarju znatno, prav znatno več, kakor je nudila pred vojno.

Razvoj socialnega zavarovanja pri nas je znatno preskočil razvoj drugih držav že samo z dejstvom, da je posamezne panoge zavarovanja medsebojno tesno povezal in eno panogo stavil v službo drugi. Manjka še mnogo. N. pr. pomanjkanje bolnic, zlasti bolnice za težje, neozdravljive tuberkulozne slučaje, da se omogoči vsaj izolacija bolnikov. Delavci imajo slabo plačo in nehigienična stanovanja. Dobra hrana in zdravo stanovanje pa sta morda najučinkovitejši zdravilni sredstvi.

Moderno zavarovanje mnogo nudi, ne nudi pa še zadostno. Posebne važnosti so o k r e v a l i š č a. Tuberkuloza je strašna bolezen, ki je med delavstvom najbolj doma. V tem pogledu bo treba še veliko storiti, zlasti je ta potreba z napredujočo industrializacijo Slovenije vedno nujnejša. Pri tem bo treba posebno pažnjo posvečati otrokom. Nemške zavarovalnice vzdržujejo številne p o č i t n i š k e k o l o n i j e z a o t r o k e z a v a r o v a n c e v. Lečenje ob morju je za neke bolezni nujno. Danes imamo malo in skromno okrevališče »Jadran« na Rabu s 35 posteljami.

Kakor omenjeno: novo zavarovanje pozna o b v e z n o družinsko zavarovanje, dočim so stari zakoni ureditev tega zavarovanja pripuščali posameznim blagajnam, ki pa se ureditve tega vprašanja radi pomanjkanja sredstev po večini niso lotile.

Nezgodno zavarovanje je storilo velike korake naprej predvsem v pogledu denarnih dajatev in tudi v pogledu zdravljenja, ki ima tendenco, da z najmodernejšimi zdravstvenimi ustanovami delazmožnost po možnosti v polnem obsegu zopet vzpostavi ali vsaj delanezmožnost omeji.

Čez hribe in doline...

Celje. V nedeljo 15. decembra 1929 je celjska Krekova družina vprizorila znano Finžgarjevo dramo »Veriga«. Igra je izpadla prav srečno in je bilo navzoče občinstvo Krekovcem zelo hvaležno za njihov trud. Želimo, da bi se Krekovci na odru še večkrat pokazali s takimi resnimi igrami, ki kažejo življenje človeka v njegovi širini in globini. — F.

Hudajama. Ustanovili smo Delavsko posojilnico. Ta korak smo naredili na željo mnogih rudarjev, ki so si nekaj takega že davno želeli. Ustanovitelji rudarji vidimo v novem denarnem zavodu predvsem koristi delavcev, ki bi radi nekaj prihranili, pa nimajo za to prilike. Slišimo, da se ob ustanovitvi zelo povoljno izražajo o posojilnici. Priglasilo se je že več članov ter so bile vložene že lepe vsote.

Res na so naše plače skromne, a včasih se že da nekaj utrpeti. Vedimo da je boljši prihranjen golob, kot sneden vol. Zavedajmo se, da je denar vložen v posojilnici naš, ter se tudi obrestuje kot pri drugih posojilnicah. Ako ga pa izdamo za alkohol, se nam nikdar več ne vrne. Mnogi bodo vlagali, drugi se bodo smejali ter odvračali vlagatelje od tega, da bi varčevali. Toda čez leto in dan se bodo smejali vlagatelji, ki bodo z majhnimi vsotami vsak plačilni dan zbrali čez leto lepo vsoto. To jih bo opogumilo, varčevali bodo še naprej ter si za prihranjeni denar uredili prijazno stanovanje, morda postavili celo lasten dom in tako dalje.

Ali bo v to posojilnico varno nalagati težko zasluženi denar? Ta misel bo mnoge plašila. Posojilnica je zadruga ter kakor vse zadružne posojilnice, tako tudi za našo odgovarjajo člani in načelstvo. V načelstvu pa imamo može, ki nam dajejo garancijo, da bo vse poslovanje v najlepšem redu. Načelstvo je vpisano pri sodišču ter bi ga za vsako nepravilnost sodišče prijelo s paragrafi.

Uradovalo se bo vsak plačilni dan od 6 do 8 zjutraj in od 2 do 4 popoldne. Zrno do zrna pogača — kamen do kamna palača!

Radio.

Prva delavska ura.

Pozdravili smo namero naše postaje, da skupno z Delavsko zbornico v Ljubljani priredi v radiu redno delavske ure. Prva taka ura se je vršila v nedeljo dne 15. decembra ob 8 zvečer. Sodelovalo je pevsko društvo »Slavec« pod vodstvom g. Repovša, ki je odpelo ob pričetku pesem »Slava delu«, med sporedom pa še dve drugi pesmi. Tajnik Delavske zbornice g. Filip Uratnik je v svojem predavanju podal pomen delavskih ur, g. Skuk pa je prebral poročilo centralnega tajništva Delavskih zbornic. G. Skuk je nato še recitiral dve pesmi Toneta Seliškarja. Za tem je sledila najznačilnejša točka: brnenje strojev iz tovarne »Saturnus«, ob katerem je podal nekaj pojasnil g. ing. Sušnik. Veseli smo te prve delavske ure in smo uverjeni, da je je bilo veselo ne samo naše delavstvo, ampak da so jo radi poslušali tudi drugi sloji našega naroda. S tem so delavske ure važna vez in neprecenljivo sredstvo za zbližanje raznih slojev našega ljudstva. Kakor smo poučeni, se za bodoče pripravljajo prenosi iz Jugoslovanske tiskarne, iz jeseniških fužin itd.

Delavske organizacije in radio.

Prišli smo tako daleč, da se prirejajo v našem radiu delavske ure, pri katerih nastopa delavstvo s svojimi voditelji. To važno pridobitev mora delavstvo znati izkoristiti. Zaman bo trud tovarišev v Ljubljani, če ne bo vse delavstvo Slovenije in še preko njenih meja pred zvočnikom poslušalo sleherno izvajanje delavske ure. Večina naših delavskih organizacij razpolaga z lastnimi prostori. Naj ponovimo danes zopet svojo željo, da si vsaka naša organizacija omisli aparat z zvočnikom. Pred aparatom naj se zbira za časa oddajanja delavskih ur, pa tudi sicer, kadar bi se nudila prilika poslušati kaka zanimivejša in važnejša stvar vsa članska družina. Vsekakor se mora potem določiti le eden, ki bo sam upravljal in oskrboval aparat ker bi ta sicer kmalu odpovedal. Radio bo tako stalen vir zabave in stalna prilika za izobraževanje vsemu članstvu. Potem nam bo postala društvena soba vse bolj domača in vse bolj prijetno shajališče tovarištva.

Oglasite se.

Radio Ljubljana naproša svoje poslušalce naj mu blagovolijo sporočiti, kateri program v preteklem letu jim je najbolj ugajal, kateri predavatelj jim je najbolj všeč, in kaj želijo, da bi se v predavanjih največkrat obravnavalo.

Borza dela.

Ljubljana. Delo je na razpolago: moškim: 1 hlapcu, 2 mizarjema, 4 čevljarjem, 20 rudarjem, 2 krojaškim pomočnikom, 1 kleparju, 1 brivskemu pomočniku, 2 navadnima delavcema, 1 stroj. mizarju, 1 solo-violinistu za v kino, 1 žagarju, 1 pečarju, 1 elektromonterju, 13 vajencem. — Ženskam: 1 dežnikarici, 2 pletilkama, 1 likarici, 1 gostilniški kuharici, 4 kmečkim deklam, 3 služkinjam, 1 mlajši postrežnici, 2 vajenkama.

Celje. Delo je na razpolago: 1 oskrbniku, 4 konjskmi hlapcem, 4 hlapcem za govejo živino, 1 hišnemu hlapcu, 30 gozdarskim delavcem, 5 lesnim delavcem, 2 kleparjema, 1 gaterist, 1 žagarju, 3 sodarjem, 2 lesostrugarjema, 2 čevljarjema, 1 krojaču za veliko delo, 3 krojačem za mešano delo, 1 prikrojevalcu gornjih delov čevljev, 1 krojaču šablonerju, 1 mesarju, 1 mlinarju, 12 vajencem. — Ženskam: 17 kmečkim deklam, 3 natakaricam, 1 računski natakarici, 5 kuharicam, 4 služkinjam, 2 kuhinjskima deklama, 2 sobaricama, 1 hotelski sobarici, 1 postrežnici, 1 vzgojiteljici.

Tiskovni sklad.

Jeseniški tovariši so se odzvali pozivu »Delavske Pravice« in »Ognja« in nabrali za njen tiskovni sklad pri jeseniških trgovcih in obrtnikih v zadnjih dneh starega leta znesek 237 Din. Darovali so: Trgovine: po 10 Din: M. Kovačič, J. Štud, R. Dolinar, F. Ban, F. Kraševec; 5 Din: M. Poljšak; 2 Din: Jekler (Jureš). — Restavracije, kavarne, gostilne: 10 Din: M. Poljšak, A. Oražen, J. Masarovič, F. Torkar, L. Labura, V. Markež; 5 Din: F. Ferjan, F. Presterl, F. Mesar, F. Peklar, J. Štraus. — Krojači: 10 Din: I. Gnezda, A. Legat, J. Mihelač, J. Kaltenekar. — Čevljarji: 10 Din: A. Mulej, J. Černe. — Mesarji: 10 Din: C. Bajželj, M. Zavrl, I. Vergles; 5 Din: I. Hrovat. — Trafike: 10 Din: A Klinar. — Brivci: 10 Din: D. Pipman. — Skupaj 237 Din. — Vsem najlepša hvala! — »Prvo delavsko konsumno društvo na Jesenicah« je darovalo v isti namen 300 Din. Iskrena hvala! —

Uprava »Delavske Pravice«.
Uprava »Ognja«.

DVE NOVI POSLOVALNICI

otvori I. del. konzumno društvo te dni, in sicer:

FLORJANSKA ULICA št. 5 v hiši gosp. Stenta in
ROŽNA DOLINA CESTA III št. 2 v hiši g. Punčoh

Somišljenike in člane prosimo za pristop oziroma agitacijo. — Z izplačevanjem dividende se prične prve dni v decembru. — NAČELSTVO.

Pierre l' Ermite: 2

Kako sem ubila svojega otroka

»Devet let. Sicer ga boste kmalu sami videli, ker ga bom pripeljala k vam, da ga zapišete h krščanskemu nauku. Samo še to bi vas prosila, da ga ne denete med kakšne paglavce, zlasti ne med take, ki niso zdravi! Ko bi vi vedeli, kako skrbno ga čuvam, da se ne naleze kakšne bolezni! Na sprehod hodi samo z mano ali z gospodično; nikdar se ne vozi v najetem avtomobilu, najmanj pa ne v podzemeljski železnici; če se že kam pelje, se samo v mojem avtomobilu.

»Potem mora biti vedno bolan?«

»Vedno ni, toda pogostokrat. Zakaj pa to pravite?«

»Opazil sem, da se dosti sinov edincev, ki jih preveč negujejo, tako pomehkuži in razvadi —«

»Pomehkuži!«

»Govorim na splošno, tako pomehkuži in razvadi, da so za delo nesposobnejši od drugih, imeti hočejo pa mnogo več ko drugi. Gospa, moja mati je bila najmlajša izmed dvanajsterih otrok!«

»Prečastiti, dvanajst otrok!«

»Med veroukom bo sedel Dominik poleg enajstega otroka neke moje najboljše župljanke.«

»Gospod župnik, navdajate me s strahom!«

»Niti najmanj ne! Za sedaj še vi mene plašite. Imate samo enega otroka in zdi se mi, da ste ga vzgajali precej tako, kakor cvetlice, ki rastejo pod steklenimi pokrovi.«

»No, saj ga boste kmalu sami najboljše videli. Ne sodite prezgodaj.«

»Lahko vam kar naprej povem, da imam glede vzgoje precej trdne nazore. Najbolj se bojim razvajenih otrok.«

»Gospod župnik!«

»Nič gospod župnik! Seveda ne smemo biti tu neprevidni in kar na slepo počenjati razne poskuse. Lepo počasi moramo graditi v otroku lep značaj, resno, a vendar na primeren način mu moramo pokazati nevarnosti, ki ga ne čakajo morda šele čez dvajset let, temveč v najbližji bodočnosti, predvsem pa mu moramo dobro vzgojiti vest... Če je slaboten, ga moramo utrditi... Če je utrjen, ga moramo poplemenititi. In nato mu rečemo: Pojdi v božjem imenu v bodočnost in bodi koristen član človeške družbe!«

»Prečastiti, tudi jaz popolnoma enako mislim. Vendar mi boste pritrdili, da je boljše za Dominika, ki ima šele devet let, če to utrjevanje značaja nekoliko odložimo. Oh, ubogi revček! Pomislite, da se je skoraj šele včeraj rodil!«

»Recimo, da se je predvčerajšnjim! Ali ima še očeta?«

»Ne, oče mu je umrl.«

»Že dolgo tega?«

»Bo že precej let.«

»Bo?«

Kakor dvoje skrivnostnih vprašanj sta se srečala s pogledi.

»Veste, moj soprog je bil v kolonijah. No, to bi bila predolga in nevesela zgodba, če bi vam jo hotela pripovedovati. Zato tudi tako ljubim svojega sinčka.«

Odločno prežene žalosten spomin, ki se ji je nenadoma vzbudil v duši in povešene oči se ji radostno nasmejejo:

»Še enkrat vam rečem... boste že videli mojega fantka in ga vzljubili... Naredite iz njega človeka!«

»Gospa, niste mogli končati najinega pogovora z drugo besedo, ki bi me bila bolj vzradostila. Skušal bom napraviti iz njega človeka in kristjana.«

»Toda najprej človeka!«

»Zakaj pa ne oboje skupaj, bo stavba trdnejša!«

»Sicer pa vam ga popolnoma zaupam.«

Veselo mu poda desnico — nosila je bele rokavice — ga pogleda naravnost v oči in ponovi one besede, ki so razodevale vso njeno notranjost:

»Boste že videli, kakšen je moj malček!«

»Dobro, dobro, kar pripeljite ga!« odvrne župnik z nasmeškom, ki je razodeval vso notranjost pariškega duhovnika.

»Na skorajšnje svidenje!«

»Čimprej mogoče, gospa!«

Drugo poglavje.

Ko je gospa odšla, je bilo v župnikovi pisarni še vedno vse v neredu in prahu, le da je nad tem prahom in neredom nalahno plaval neki nedoločen, vendar prijeten in močan vonj, ki se je še nekaj dni potem čutil v sobi.

Posledica tega obiska je bila, da je župnik Firmin z neko radovednostjo pričakoval tega slovečega in čudovitega dečka, za katerim so se ozirali ljudje in kateremu se je mogel primerjati le malokateri otrok.

Na dan, ko se je pričel verouk, se je prikazal Dominik. Ker se je začela šola zjutraj ob devetih, je prišla z otrokom vzgojiteljica, »gospodična«, kakor so jo navadno imenovali.

Župnik ga še ni poznal, zato ga je kar tako nekam del. Sicer pa je bil župnik onega dne ko na živi žerjavici. Prišlo je nad dvajset otrok, ki so hoteli biti vsi prvi v prvi klopi — večinoma so jih starši opotili na to misel — in nekateri so se radi tega kar skavsali kot kanarčki ali vrvivčki v kletki.

Dokler je bil spor samo med otroki, so se čisto lahko pobotali, ker župnik namenoma nobenemu ni hotel odkazovati prostora. Zato se je spor zmerom končal tako, da so se otroci lepo »razmestili« kot pravijo vojaki. Stvar pa je postala težavnejša, ko so se začeli vmešavati starši, ki so drug proti drugemu poudarjali reči, ki nimajo z veroukom čisto nobenega stika, namreč svoje politično mišljenje ali bogastvo. Ko je na primer gospa pl. Epouvantail, precej znana roajalistinja[1], ali gospod Remontoir, navdušen bonapartist[1], ali gospa Tallipet, žena ravnatelja Narodne banke, izvedela, da njen sinček uživa ravno toliko ugleda kot deca republikanskega ministra, pa četudi je predsednik Republike, je bil takoj ogenj v strehi. Tedaj se je zdel učencem verouk kot neko borišče, odkoder se je župnik rešil s svojo potrpežljivo filozofijo, ker take stvari imajo nekako notranjo nujo in težijo naravnost proti svoji osi, četudi na zunaj tega ne opazimo.

Tisto leto ni bilo baš preveč šolarjev in so se razlike med otroki raznih slojev, plemen ali vladarskih rodbin kmalu zabrisale.

Župnik je ostal miren tudi takrat, ko mu je »gospodična« takoj prvi dan po šoli predstavila Dominika. Hotela je biti zadnja nalašč za to, da bi se lahko nemoteno pomenili.

»Gospodična« je bila plavolasa Bavarka in je govorila nemški, angleški in tudi francoski. Pohvalila je svojega učenca podobno kot že prej njegova mati. Medtem ko je ona govorila svoj pohvalni govor, je župnik sedel za pisalno mizo, ki se je dotikala cerkvenega zidu, in motril slavnega malega Dominika.

[1] Roajalisti in bonapartisti, politične stranke v Franciji.

Za »Jugoslovansko tiskarno«: Karel Čeč. Izdajatelj: Konzorcij »Delavske Pravice« (Jože Rutar) Urednik: Srečko Žumer.